

A járművek menetdinamikája

Készítette: Szűcs Tamás

2016

Tartalomjegyzék

II. Menetdinamika:

1. Kicsúszási határsebesség
2. Kiborulási határsebesség
3. Komplex feladatok

III. Motorjellemzők:

4. Lökettérfogat, sűrítési arány
5. Dugattyúsebesség, dugattyúra ható erő
6. A motor munkája, teljesítménye,
hatásfoka, nyomatéka
7. A motorok tüzelőanyag-fogyasztása

A görög ABC

Görög ÁBC	Magyar Karakter	Kisbetű Symbol	Nagybetű Symbol	Görög ÁBC	Magyar Karakter	Kisbetű Symbol	Nagybetű Symbol
Alfa	A	α	<i>A</i>	Nú	N	ν	<i>N</i>
Béta	B	β	<i>B</i>	Kszi	X	ξ	<i>Ξ</i>
Gamma	G	γ	<i>Γ</i>	Omikron	O	o	<i>Ο</i>
Delta	D	δ	<i>Δ</i>	Pi	P	π	<i>Π</i>
Epszilon	E	ϵ	<i>Ε</i>	Rhó	R	ρ	<i>Ρ</i>
Zéta	Z	ζ	<i>Z</i>	Szigma	S	σ	<i>Σ</i>
Éta	H	η	<i>H</i>	Tau	T	τ	<i>T</i>
Théta	Q	θ	<i>Θ</i>	Üpszilon	U	υ	<i>Υ</i>
Iota	I	ι	<i>I</i>	Fí	F	ϕ	<i>Φ</i>
Kappa	K	κ	<i>K</i>	Chí	C	χ	<i>Χ</i>
Lambda	L	λ	<i>Λ</i>	Pszí	Y	ψ	<i>Ψ</i>
Mú	M	μ	<i>M</i>	Ómega	W	ω	<i>Ω</i>

Kicsúszás és kiborulás

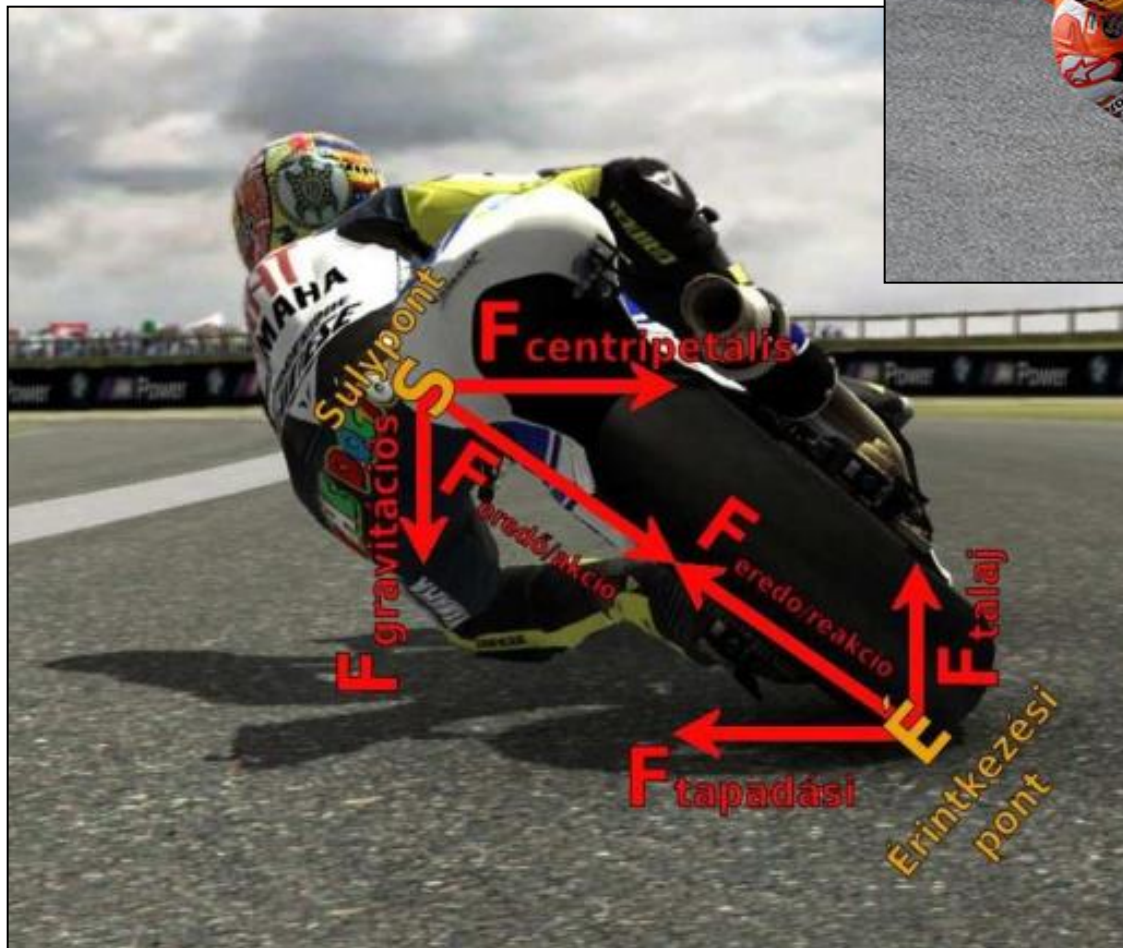
Az **íves pályán haladó közúti járműre** oldalirányban hat a centripetális erő, illetve a centripetális gyorsulás.

Fontos, hogy forgalombiztonság és utaskényelem szempontból összefüggést keressünk a **körív sugara (R)** és a **jármű sebessége** között.

Mi az a legnagyobb sebesség, amikor a jármű még:

- nem **csúszik** meg,
- nem **borul** ki a kanyarban?

Mennyiségek és jelölésük:

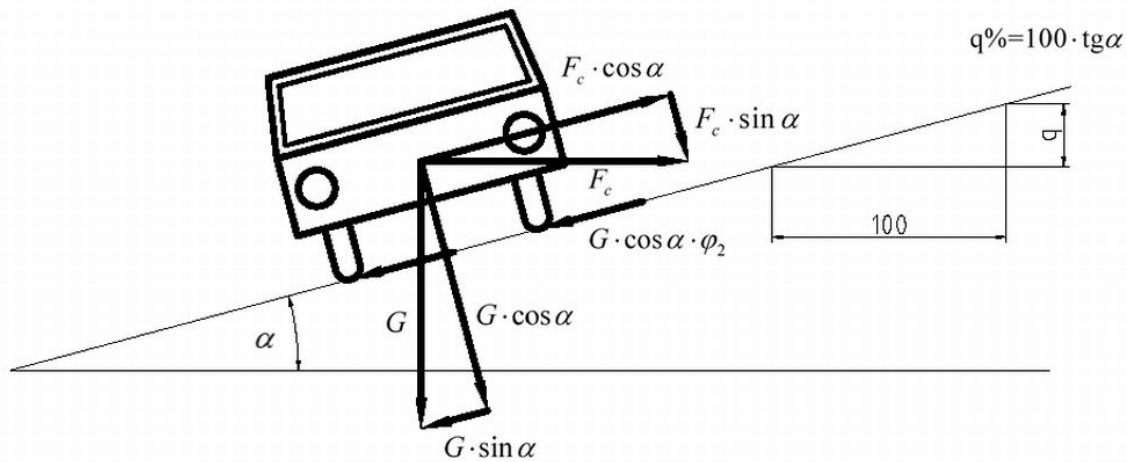
- kicsúszási határsebesség: v_{kmax} (km/h, m/s)
- kiborulási határsebesség: v_{bmax} (km/h, m/s)
- a pályaiív sugara: R (m)
- a gépkocsi nyomtávolsága: l (m)
- a gépkocsi súlypontjának magassága: h_s (m)
- súrlódási tényező: μ
- nehézségi gyorsulás: g (m/s²)

$$v_{kmax} = \sqrt{\mu \cdot g \cdot R}$$

$$v_{bmax} = \sqrt{\frac{l \cdot g \cdot R}{2 \cdot h_s}}$$

II. Menetdinamika

1. Kicsúszási határsebesség

A kicsúszási határsebesség:

$$F_c \cos \alpha = \frac{G \cdot v^2}{127 \cdot R} \cdot \cos \alpha = G \cdot \cos \alpha \cdot \varphi_2 + G \cdot \sin \alpha$$

Kicsúszási határsebesség:

$$V_{\max} = \sqrt{127R \left(\varphi_2 + \frac{q}{100} \right)}$$

1. Példa

Egy gépkocsi 170 m-es sugarú pályáíven vízszintesen halad. A kerék és a talaj közötti súrlódási tényező 0,65. Mekkora sebességgel haladhat a jármű a pályáíven a megcsúszás veszélye nélkül?

$$R = 170 \text{ m}$$

$$\mu = 0,65$$

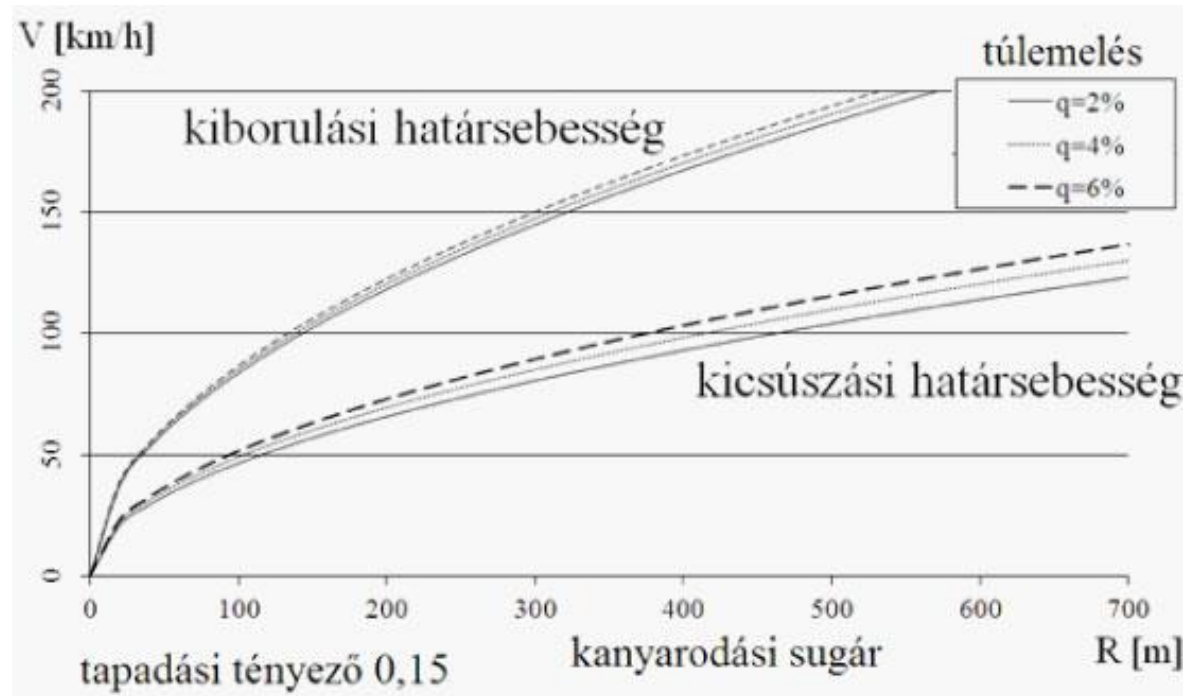
$$v_{\text{kmax}} = ? \text{ (km/h)}$$

$$v_{\text{kmax}} = \sqrt{\mu \cdot g \cdot R} = \sqrt{0,65 \cdot 9,81 \text{ m/s}^2 \cdot 170 \text{ m}} = \sqrt{1084,005} = 32,92 \text{ m/s} = \underline{\underline{118,53 \text{ km/h}}}$$

118,53 km/h sebességgel haladhat a jármű a pályáíven megcsúszás veszélye nélkül.

II. Menetdinamika

2. Kiborulási határsebesség

Mennyiségek és jelölésük:

- kiborulási határsebesség: v_{bmax} (km/h , m/s)
- a pályaiív sugara: R (m)
- a gépkocsi nyomtávolsága: l (m)
- a gépkocsi súlypontjának magassága: h_s (m)
- nehézségi gyorsulás: g (m/s^2)

$$v_{bmax} = \sqrt{\frac{l \cdot g \cdot R}{2 \cdot h_s}}$$

1. Példa

Egy gépkocsi nyomtávolsága 150 cm, súlypontjának magassága 51 cm. A kocsi 186 m-es sugarú pályáíven vízszintesen halad. Mekkora sebességgel haladhat a jármű, a pályáíven a felborulás veszélye nélkül?

$$l = 150 \text{ cm} = 1,5 \text{ m}$$

$$h_s = 51 \text{ cm} = 0,51 \text{ m}$$

$$R = 186 \text{ m}$$

$$v_{\text{bmax}} = ? \text{ (km/h)}$$

$$\begin{aligned} v_{\text{bmax}} &= \sqrt{l \cdot g \cdot R / 2 \cdot h_s} = \sqrt{1,5 \text{ m} \cdot 9,81 \text{ m/s}^2 \cdot 186 \text{ m} / 2 \cdot 0,51 \text{ m}} = \sqrt{2683 \text{ m/s}} = \\ &= 51,8 \text{ m/s} = \underline{\underline{186,48 \text{ km/h}}} \end{aligned}$$

II. Menetdinamika

3. Komplex feladatok

1. Példa

Egy gépkocsi súlypontjának magassága a talajtól 0,57 m. A nyomtáv 1,48 m. Ez a gépkocsi sík úton 230 m sugarú kanyarban halad 150 km/h sebességgel. Megcsúszik-e, vagy csúszás nélkül felborul a jármű, ha a kerék és a talaj között a súrlódási tényező 0,61?

$$h_s = 0,57 \text{ m}$$

$$l = 1,48 \text{ m}$$

$$R = 230 \text{ m}$$

$$v = 150 \text{ km/h}$$

$$f = \mu_g = 0,61$$

1. Példa megoldása

Egy gépkocsi súlypontjának magassága a talajtól **0,57 m**. A nyomtáv **1,48 m**. Ez a gépkocsi sík úton **230 m** sugarú kanyarban halad **150 km/h** sebességgel. **Megcsúszik-e, vagy csúszás nélkül felborul a jármű, ha a kerék és a talaj között a súrlódási tényező 0,61?**

$$h_s = 0,57 \text{ m}$$

$$l = 1,48 \text{ m}$$

$$R = 230 \text{ m}$$

$$v = 150 \text{ km/h}$$

$$f = \mu_g = 0,61$$

$$v_{k\max} = \sqrt{\mu \cdot g \cdot R} = \sqrt{0,61 \cdot 9,81 \text{ m/s}^2 \cdot 230 \text{ m}} = \sqrt{1376,343} = 37,09 \text{ m/s} = \underline{\underline{133,52 \text{ km/h}}}$$

$$\begin{aligned} v_{b\max} &= \sqrt{l \cdot g \cdot R / 2 \cdot h_s} = \sqrt{1,48 \text{ m} \cdot 9,81 \text{ m/s}^2 \cdot 230 \text{ m} / 2 \cdot 0,57 \text{ m}} = \\ &= \sqrt{3339,324 / 1,14} = \sqrt{2929,23} \text{ m/s} \\ &= 54,12 \text{ m/s} = \underline{\underline{194,83 \text{ km/h}}} \end{aligned}$$

A gépkocsi ebben a kanyarban megcsúszik.

2. Példa

Egy gépjármű nyomtávolsága 148 cm, súlypontjának magassága 63 cm. A kocsi 143 m-es sugarú ívben vízszintesen közeledik. A kerék és a talaj közötti súrlódási tényező 0,57.

- a) Mekkora sebességgel haladhat a pályaíven a jármű a megcsúszás, ill. kiborulás veszélye nélkül?
- b) Amennyiben 100 km/h sebességgel érkezik a jármű a kanyar elejéhez, megcsúszik-e vagy csúszás nélkül felborul?

$$l = 148 \text{ cm}$$

$$h_s = 63 \text{ cm}$$

$$R = 143 \text{ m}$$

$$f = \mu_g = 0,57$$

$$v = 100 \text{ km/h}$$

2. Példa megoldása

Egy gépjármű nyomtávolsága 148 cm, súlypontjának magassága 63 cm. A kocsi 143 m-es sugarú ívben vízszintesen közeledik. A kerék és a talaj közötti súrlódási tényező 0,57.

- a) Mekkora sebességgel haladhat a pályaíven a jármű a megcsúszás, ill. kiborulás veszélye nélkül?
- b) Amennyiben 100 km/h sebességgel érkezik a jármű a kanyar elejéhez, megcsúszik-e vagy csúszás nélkül felborul?

$$l = 148 \text{ cm} = 1,48 \text{ m}$$

$$h_s = 63 \text{ cm} = 0,63 \text{ m}$$

$$v = 100 \text{ km/h}$$

$$R = 143 \text{ m}$$

$$f = \mu_g = 0,57$$

- a) Megcsúszás:

$$v_{\text{kmax}} = \sqrt{\mu \cdot g \cdot R} = \sqrt{0,57 \cdot 9,81 \text{ m/s}^2 \cdot 143 \text{ m}} = \sqrt{799,61} = 28,27 \text{ m/s} = \underline{\underline{101,77 \text{ km/h}}}$$

$$\begin{aligned} \text{Kiborulás: } v_{\text{bmax}} &= \sqrt{l \cdot g \cdot R / 2 \cdot h_s} = \sqrt{1,48 \text{ m} \cdot 9,81 \text{ m/s}^2 \cdot 143 \text{ m} / 2 \cdot 0,63 \text{ m}} = \\ &= \sqrt{2076,18 / 1,26} = \sqrt{1821,21} \text{ m/s} \\ &= 42,67 \text{ m/s} = \underline{\underline{153,61 \text{ km/h}}} \end{aligned}$$

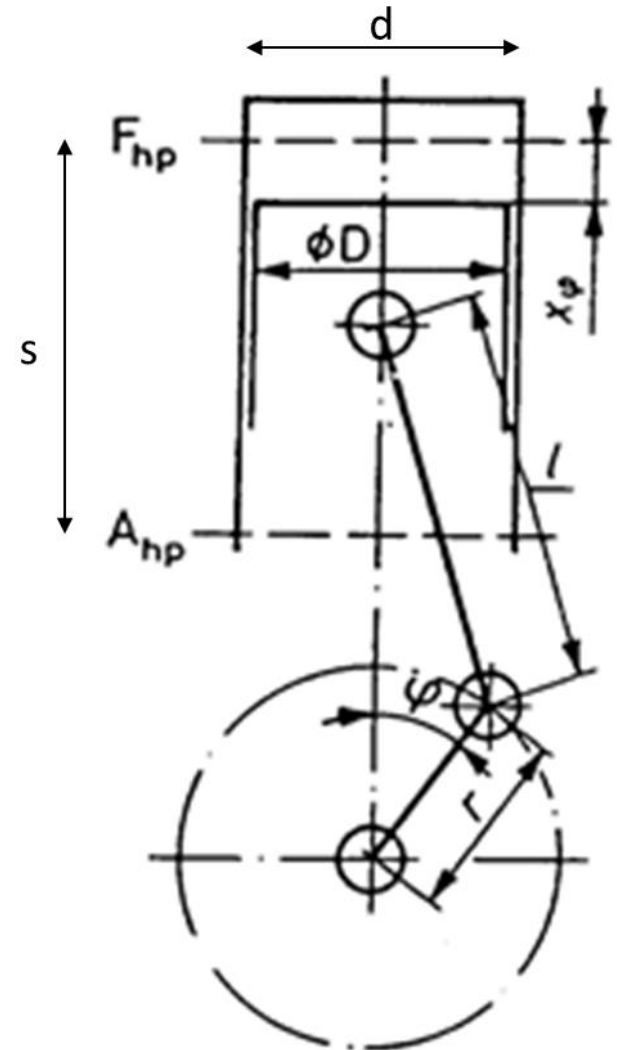
- b) A jármű a kanyarban 100 km/h sebességgel haladva nem fog megcsúszni, nem fog felborulni sem.

III. Motorjellemzők

1. Lökettérfogat, sűrítési arány

Hengerátmérő	d	m, cm, mm
Löket	s	m, cm, mm
Forgattyúsugár	r	m, cm, mm
Egy henger lökettérfogata	V_h	m^3, cm^3, mm^3
Hengerszám	z	db
Összlöket-térfogat	V_H	m^3, cm^3, mm^3
Sűrítési arány	ε	---
Égéstér	V_c	cm^3
Löket-furat arány	κ	---
Hengerkeresztmetszet	A_d	m^2, cm^2, mm^2
Ütemszám	i	---

Összefüggések

Lökettérfogat, sűrítési arány

$$V_H = V_h \cdot z$$

$$V_h = A_d \cdot s = (d^2 \cdot \pi \cdot s) / 4 = (d^3 \cdot \pi \cdot \kappa) / 4$$

$$A_d = (d^2 \cdot \pi) / 4 = V_h / s$$

$$d = \sqrt[3]{\frac{4 \cdot V_h}{\pi \cdot \kappa}} = \sqrt{\frac{4 \cdot V_h}{\pi \cdot s}}$$

$$\kappa = s / d$$

$$s = 2 \cdot r \rightarrow r = s / 2$$

$$\varepsilon = (V_h + V_c) / V_c = 1 + (V_h / V_c)$$

Hengerátmérő	d
Löket	s
Forgattyúsugár	r
Egy henger lökettérfogata	V_h
Hengerszám	z
Összlöket-térfogat	V_H
Sűrítési arány	ε
Égéstér (hengerfej)	V_c
Löket-furat arány	κ
Hengerkeresztmetszet	A_d
Ütemszám	i

1. Példa

Határozza meg a lökettérfogatot cm^3 -ben, ha a következő adatok ismertek:

$$d = 78 \text{ mm} = 7,8 \text{ cm}$$

$$s = 78 \text{ mm} = 7,8 \text{ cm}$$

$$V_h = ? (\text{cm}^3)$$

$$V_h = (d^2 \cdot \pi \cdot s) / 4 = \underline{\underline{372,5 \text{ cm}^3}}$$

2. Példa

Határozza meg a lökettérfogatot cm^3 -ben, ha a:
motor hengerátmérője 98 mm, és $\kappa = 1,025$.

$$d = 98 \text{ mm} = 9,8 \text{ cm}$$

$$V_h = ? (\text{cm}^3)$$

$$V_h = (d^3 \cdot \pi \cdot \kappa) / 4 = \underline{\underline{757,3 \text{ cm}^3}}$$

Források

<http://www.fajltube.com/gazdasag/gepeszet/A-MOTOR-TELJESITMENYE81247.php>

<https://www.sportmotor.hu/magazin/suritesi-viszony-es-oktanszam>

Szakirodalom

